

МОДУЛЬ 3

Долучаємося до обговорення:
вчимося помічати дискусійні судження
і висловлювати власну думку

Пишемо
есе

У цьому модулі ви ознайомитеся з інструкціями використання методик, які допоможуть навчити учнівство помічати різні судження, проблемні й дискусійні питання в їхньому щоденному житті та висловлювати свою думку письмово.

Методика розвиває такі навички:

- визначати в джерелі тему / проблему, щодо якої ведеться дискусія, і відповідати на неї;
- приєднання до дискусії через підготовку тези, пов'язаної з визначеною темою;
- надання зворотного зв'язку одноліткам щодо їхніх робіт на основі вміння аргументувати;
- критичного мислення.

Опис методики (ОР, Мета)

Навички аргументованої комунікації, уміння ухвалювати аргументовані рішення є особливо важливими в епоху соцмереж і онлайн-комунікації. Вони також сприяють розвитку критичного мислення і протидії маніпуляціям.

Ця методика — вступна в розвитку навички написання формального есе.

В академічному письмі ми висловлюємо власну думку щодо певної теми й підтверджуємо цю думку аргументами — результатами досліджень, статистикою, прикладами тощо.

Тобто необхідно вміти виявляти судження інших людей, формулювати власну думку (тезу) і обґрунтовувати її.

Методика передбачає проведення восьми послідовних 20-хвилинних модулів під час уроків. Учитель чи вчителька може вирішити, як краще провести ці 20-хвилинні інтервенції під час восьми занять:

- Під час першого модуля учні й учениці обговорюють різновиди розмов: удома, з друзями. Навіть під час таких, здавалося б, неформальних бесід можуть трапитися дискусійні теми, цікаві для глибшого занурення.
- Під час другого модуля учні й учениці обговорюють події у світі. Вони також розмірковують про проблемне питання, яке ставить учитель чи вчителька. А опісля пропонують свої правила для ведення розмов у класі щодо дискусійних питань.

- Під час третього — читають і обговорюють статтю, яка містить різні погляди на певну проблему. Учні й учениці вчаться формулювати тези з різними позиціями щодо теми.
- Під час четвертого модуля учні й учениці знову читають статтю, уже на іншу тему, та вправляються в написанні тези й уважному слуханні співрозмовників та співрозмовниць. На основі інформації, записаної під час другого модуля («Обговорення в класі»), учні й учениці формулюють класні «Правила аргументації».
- Під час п'ятого модуля учнівство вчиться відрізняти аргументовану розмову від суперечки.
- Під час шостого — учні й учениці працюють із постером та намагаються зрозуміти, яке судження на ньому змальовано. Про що говорять деталі на зображенні та який це має стосунок до дискусії?
- Під час сьомого модуля учні й учениці аналізують мем із соціальних мереж для того, щоб зрозуміти, що хотів / хотіла сказати автор чи авторка. І що б можна було йому відповісти? Як аргументувати?
- Під час восьмого модуля учнівство аналізує текст пісні, виокремлюючи в ньому дискусійні питання і судження.

Матеріали для вчительства:

- [Презентація № 3.](#)

Тексти для учнів і учениць старших класів:

- У Києві знесли найбільший пам'ятник Пушкіну. Що про це думають кияни;
- Чому люди за або проти шкільної форми.

Тексти для учнів молодших класів:

- Чому люди за або проти шкільної форми;
- Заборона телефонів у школах: аргументи прибічників і критиків.

Для уроку знадобляться: маркери, ватман, паперові смужки різного кольору.

Підготовка до занять:

Оновіть презентацію згідно з вашими потребами й віковими особливостями учнів та учениць. Ви також можете замінити запропоновані тексти на ті, які вважатимете актуальними й цікавими для учнівства. Зверніть увагу, що кожен текст має відображати різні погляди на певну тему.

Початок обговорення (Слайди 1–6)

- Поясніть учням і ученицям, що впродовж усього року ви будете вчитися одне в одного. Жодна людина не має всіх відповідей на якісь запитання, навіть учителі й учительки. **Один з найкращих способів навчатися одне в одного — обговорювати питання в групах.** Попросіть учнів і учениць підняти руку, якщо вони ведуть розмови вдома. Якщо так, то про що вони?

Попросіть учнів і учениць підняти руку, якщо вони розмовляють із друзями. Якщо так, то про що ці розмови?

- Скажіть учням і ученицям, що зараз вони працюватимуть у групах по дві або три людини. Вони обговорюватимуть питання, яке ви запишете на дошці чи ватмані.

Питання можуть бути, наприклад, такі:

Ти б волів / воліла бути невидимим/-ою чи вміти літати?

Ти б волів / воліла мати більше грошей чи часу?

Що б ти обрав / обрала: уміння спілкуватися з тваринами чи знання всіх іноземних мов?

Що б ти обрав / обрала: гроші на свій день народження чи подарунок?

Що б ти обрав / обрала: бути дуже зайнятим/-ою чи нудьгувати?

Що б ти обрав / обрала: стати відомим/-ою через свою зовнішність чи інтелект?

Однак працюватимуть учні й учениці за спеціальною вправою «ПНОП» («Подумай / Напиши / Об'єднайся в пари чи групи / Поділись»).

Тобто вони мають спершу обміркувати питання, а далі записати в зошиті власні думки щодо нього. Після цього учні й учениці об'єднуються в групи та обговорюють свої міркування і думки інших учасників та учасниць групи.

Наприкінці дайте час для обговорення всією групою. Запитання для класу можуть бути такими:

Що обговорювала ваша група?

Як відбувалася розмова?

З чим ви погоджувались?

Які були розбіжності?

Хто мав рацію?

Підкресліть, що кінцевим результатом є те, **що групи уважно слухали одна одну.**

Продовження обговорення (Слайди 7–10)

Знову нагадайте класу, що весь рік ви будете вчитися одне в одного й одне з одним. І що найкращий спосіб це робити — обговорювати в групах. Нагадуйте учнівству про це на кожному уроці.

Проговоріть, що у світі щодня відбувається багато подій. Акцентуйте, що багато хто, напевно, чув / чула про події в новинах і обговорював / обговорювала їх удома чи з друзями.

На цьому етапі знайдіть кілька хвилин і запитайте учнів та учениць, чи не хочуть вони поділитися чимось, що чули про події, які відбуваються.

З цього запитання починається кожен день із двох причин. Воно залучає учнів і учениць до розмови про те, що відбувається у великому світі, та допомагає вчителю чи вчительці оцінити рівень і коло їхніх зацікавлень, що буде дуже корисно, коли вони думатимуть про написання власних формальних есе.

Поверніться до розмов, які відбулися на першому занятті. Запитайте учнів і учениць, чому ці розмови були успішними. Запишіть їхні відповіді на ватмані або дошці.

Повідомте учням і ученицям, що вони братимуть участь у наступній бесіді в малих групах.

Наприклад, тема може бути такою: *«Коли діти мають починати користуватися мобільними телефонами?»*.

Повторіть вправу «ПНОП» («Подумайте / Напишіть / Об'єднайтеся в пари чи групи / Поділіться»), щоб дати учням і ученицям час подумати та написати, перш ніж перейти до обговорення в групах. Виділіть час на підбиття підсумків для всього класу й запропонуйте такі запитання:

Що обговорювала ваша група?

Як відбувалася розмова?

З чим ви погоджувались?

Які були розбіжності?

Хто мав рацію?

Чим це заняття відрізнялося від попереднього?

(Запишіть відповіді учнів і учениць на другій половині ватману.)

Що ми тепер знаємо про вдалі розмови, чого не знали раніше?

Якщо клас ще не зрозумів, поясніть, що розмови відбуваються по-різному. Вони можуть бути між друзями, а можуть відбуватися між людьми, яких ви не дуже добре знаєте.

Ці обговорення можуть бути дуже різними. Спільним для них є те, що в розмові немає переможців і переможених. Люди слухають одне одного й беруть участь в обговоренні із взаємоповагою.

Завершіть заняття, сказавши учням і ученицям, що на наступному в них буде ще одне обговорення.

Зверніть увагу, що серйозність поточних подій із новин може бути різною. Розуміння емоційного настрою в класі є дуже важливим, оскільки ви можете обговорювати чутливі питання. Однак деякі теми, які оберуть ваші учні й учениці, можуть провокувати жваву дискусію та потенційно бути використані пізніше, коли вони працюватимуть над своїми формальними есе. Тому теми варто нотувати на ватмані, фліпчарті або дошці.

3

Продовження обговорення (Слайди 11–15)

Запропонуйте учням і ученицям **поміркувати над подіями у світі, зокрема в їхніх містах / селах та громадах**. Дайте кожному й кожній можливість поділитися своїми думками з класом. Якщо у вас є час, можна розбити клас на малі групи, що сприятиме активному обговоренню з тими, хто неохоче ділиться своїми думками на велику аудиторію.

Потім ознайомте учнів і учениць зі статтею «Чому люди за або проти шкільної форми».

Повідомте їм, що багато людей сперечаються про те, чи варто в школах запроваджувати форму. І що стаття, яку вони прочитають, стосується цієї дискусії. Статтю можна прочитати всім класом, у малих групах або індивідуально.

Після прочитання об'єднайте учнів і учениць у групи, в яких вони працювали до цього, та дайте час обговорити прочитане. **Запропонуйте їм поміркувати про різні погляди, які вони виявили, читаючи статтю.**

Потім дайте учням і ученицям час на вправу «ПНОП» щодо таких запитань:

Що деякі з ваших співрозмовників / співрозмовниць сказали про статтю?

Чи були якісь розбіжності? У чому вони полягали?

Щодо чого ви погоджувались?

Як ви використали статтю, щоб зробити вашу розмову більш конструктивною?

Насамкінець ознайомте учнів і учениць із поняттям «теза» (твердження, яке є дискусійним та яке можна обґрунтовувати («захистити»)).

Можливо, ваші учні й учениці вперше чують про такий тип аргументації — через тезу та докази. Скажіть, що до цього терміну надалі вони повертатимуться багато разів.

Складіть усім класом тезу, яка підтримує заборону шкільної форми. А потім — тезу на захист упровадження шкільної форми в школах.

Обговоріть аргументи зі статті, які підтримують кожна з цих тез.

Запропонуйте учням і ученицям поміркувати над подіями у світі, зокрема у ваших містах / селі та громаді. Дайте кожному й кожній час, щоб поділитися своїми думками з класом. Якщо у вас є можливість, розбийте клас на малі групи — це сприятиме активному обговоренню з учнями й ученицями, які соромляться ділитися своїми думками на велику аудиторію.

Через деякий час ознайомте учнів і учениць зі статтею, яку ви підготували заздалегідь.

Як і на попередньому занятті, статтю можна прочитати всім класом, у малих групах або індивідуально.

Після прочитання статті об'єднайте учнів і учениць у групи, в яких вони працювали раніше, та дайте їм час обговорити прочитане. Запропонуйте поміркувати про різні погляди, які вони виявили, читаючи статтю.

Потім дайте їм час на вправу «ПНОП» щодо таких запитань:

Що деякі з ваших співрозмовників / співрозмовниць сказали про статтю?

Чи були якісь розбіжності? У чому вони полягали?

Щодо чого ви погоджувались?

Як ви використали статтю, щоб зробити вашу розмову більш конструктивною?

Роздайте кожній групі ватман і попросіть написати 2–3 пункти, які були корисними для них за останні кілька занять.

Назвіть ватман: «Наші обговорення в класі».

Дайте кожній групі час, щоб поділитися своїми записами. Синтезуйте ці пункти у 2–3 загальні, які представлятимуть клас. Нижче наведено приклади основних тез, які можна отримати за цей час роботи. На наступному занятті назву «Наші обговорення в класі» замініть на «Наша культура аргументації в класі», і всюди, де з'являється слово «обговорення», замініть на «аргументація».

Наші обговорення в класі

1. Немає переможців і переможених в обговореннях.
2. Обговорення триває.
3. Ми слухаємо й беремо до уваги різні думки.

Зверніть увагу, що в цих модулях обговорення починаються з простих тем і переходять до більш суттєвих, які передбачають читання текстових джерел. Учителі й учительки можуть вільно складати найкращу логічну послідовність для свого учнівства.

Скажіть учням і ученицям, що такі аргументовані розмови люди називають дискусіями.

Наводити аргументи можна під час розмови з кимось або в письмовій формі. Під час наступних модулів учні й учениці дізнаються, як це робити письмово.

Перегляньте таблицю, яку ви створили на минулому занятті.

Запропонуйте учням і ученицям поміркувати над подіями, що відбуваються у світі, у вашому місті / селі та громаді. Дайте кожному й кожній час, щоб поділитися своїми думками з класом. Якщо у вас є можливість, розбийте клас на малі групи, що сприятиме активному обговоренню з учнями й ученицями, які соромляться ділитися своїми думками на велику аудиторію.

Запитайте учнів і учениць:

Про що ви думаєте, коли чуєте слово «аргумент»?

Чи можуть сперечатися друзі?

Чи можуть сперечатися незнайомці?

У чому різниця між суперечкою і дискусією?

Роздайте учням і ученицям аркуші кольорового паперу на вибір. Попросіть їх обрати папірець того кольору, який найбільше відповідає слову «аргумент», і покласти його на свою парту. Попросіть пояснити, чому вони обрали саме цей колір. Імовірно, багато учнів і учениць оберуть червоний колір, оскільки він може означати конфлікт, тож переконайтеся, що у вас багато червоних папірців.

Якщо ніхто не знає, підніміть аркуш зеленого кольору й запитайте, як цей колір може уособлювати дискусію.

Якщо ніхто не розуміє, опишіть зелене листя на деревах та інших рослинах. Коли люди обговорюють питання аргументовано, із взаємоповагою, у них з'являється багато можливостей розвиватися, вчитися і змінюватися. Саме так потрібно розглядати аргументи в дискусіях.

Поясніть, для чого люди сперечаються. (Для того, щоб домогтися прийняття іншим певної думки. Вона може бути неправильною, однак кожен і кожна в суперечці бажає визнання своїх думки та аргументів.)

З якою метою ведуть дискусії? (Щоб через зіставлення кількох поглядів прийти до істини в якомусь питанні або розв'язати проблему.)

У суперечці думки завжди взаємно протилежні. Суперечка — це зіткнення, конфлікт. Дискусія ж близька до обговорення. Думки в ній не завжди відкрито суперечливі, вони можуть бути різними. Дискусія зачіпає суспільне явище, важливу тему.

Поясніть учнівству, що можливості для дискутування («аргументування») є скрізь, навіть там, де ви найменше їх очікуєте. На наступному занятті ви будете шукати аргументи в несподіваних місцях.

Перейдіть до таблиці «Наші обговорення в класі», розпочатої на попередньому занятті. Змініть назву на «Наша культура аргументації в класі» й слово «обговорення» на «аргументація», підкресливши, що впродовж наступних занять клас перейматиме нову культуру.

Наші обговорення в класі

Наша культура аргументації в класі

1. Немає переможців і переможених в обговореннях (дискусії).
2. Обговорення (дискусії) тривають.
3. Ми слухаємо й беремо до уваги різні думки.

6

Продовження обговорення (Слайди 25–30)

Зверніть увагу учнів і учениць на таблицю «Наша культура аргументації в класі», яку вони створили минулого тижня. Нагадайте, що в аргументованих обговореннях, як і в розмовах, немає переможців та переможених.

Згадайте обговорення аргументації, яке відбулося на попередньому занятті. Пригадайте, чому дискусії можуть асоціюватись із зеленим кольором (для деяких людей зелений колір означає зростання, навчання і зміни). Коли люди ведуть обговорення аргументовано і із взаємоповагою, у них є багато шансів розвиватися, вчитися та змінюватися.

Далі розкажіть про те, що судження оточують нас навіть там, де ми їх не помічаємо.

Покажіть учням і ученицям зображення на слайді 26 та запитайте:

Що ви бачите?

Яке судження тут наведено?

Змодельуйте написання простого твердження (тези) і обговоріть, як його підкріплено доказами, зображеними на білборді.

Якщо учням і ученицям важко з цим впоратися, почніть ставити запитання, які спонукатимуть їх розглянути різні аргументи, що можна було б навести:

Що цей білборд говорить про фаст-фуд (швидкоїжу)? А як щодо домашньої їжі?

Що таке піца? Хіба це не фаст-фуд?

Чому на вивісці — паперова тарілка? Чому не справжня тарілка?

Де можна знайти таку вивіску? Чи має це значення?

Після обговорення повторіть, що аргументи мають бути для нас шансом навчатися, розвиватися і змінюватися. Запитайте:

Чи змінив / змінила хтось із вас свою думку, коли вислухав / вислухала інших людей?

Що нового ви дізналися?

Що вас здивувало?

Наголосіть на тому, що судження і аргументи оточують нас усюди. Заохочуйте учнів і учениць бути уважними до того, що відбувається довкола. Адже неоднозначні судження можуть бути будь-де.

7

Продовження обговорення (Слайди 31–36)

Зверніть увагу учнів і учениць на таблицю «Наша культура аргументації в класі», яку вони створили раніше. Нагадайте, що в дискусії, як і в розмовах, немає переможців та переможених. Аргументовані розмови продовжуються. У дискусії розглядають різні погляди.

Як завжди, переконайтеся, що учні й учениці розуміють світ та своє місце в ньому.

Нагадайте учням і ученицям про розмову щодо суджень та аргументів, яка відбулася на попередньому занятті. Пригадайте, що аргументи можна представити зеленим кольором, оскільки для деяких людей зелений означає зростання, навчання і зміни. Коли люди обговорюють аргументовано і із взаємоповагою, у них є багато шансів зростати, вчитися та змінюватися.

Далі нагадайте учням і ученицям, що нас оточують судження та аргументи, і одним із важливих місць є соціальні мережі. Покажіть мем на слайді 31 і запитайте:

Що ви бачите?

Які судження тут є?

Якщо учням і ученицям важко відповісти на це запитання, почніть запитувати те, що змусить їх розглянути різні думки, що може бути наведено:

Що цей знак говорить про Білла? Що він не говорить про Білла?

Що ви думаєте про останній рядок «Будь як Білл»? Чи можете ви з цим посперечатися?

Що відбувається на малюнку?

Чому з'явився цей мем?

Після обговорення повторіть, що такі аргументовані розмови мають бути для нас шансом вчитися, розвиватися і змінюватися. Запитайте:

Чи змінив / змінила хтось із вас свою думку, коли вислухав / вислухала інших людей?

Що нового ви дізналися?

Як змінилося ваше сприйняття суджень і аргументів?

Знову наголосіть на тому, що судження і аргументи оточують нас повсюди. Заохочуйте учнів і учениць бути уважними.

8

Продовження обговорення (Слайди 37–39)

Зверніть увагу учнівства на таблицю «Наша культура аргументації в класі», яку вони створили минулого тижня. Нагадайте їм, що в дискусіях, як і в розмовах, немає переможців та переможених. У дискусії розглядають різні погляди, ми добираємо аргументи на підтвердження тієї чи іншої думки.

Нагадайте учням і ученицям, що нас оточують теми для аргументованої розмови. Попросіть їх підняти руку, якщо вони слухають музику. Скажіть, що в текстах пісень можна знайти чудові теми для обговорень.

Покажіть текст пісні «Все буде добре» гурту «Океан Ельзи» на слайді 37. Запитайте:

Що ця пісня говорить про зміни?

Що ви думаєте про останні два рядки пісні? Чи можете ви їх аргументувати?

Після обговорення повторіть, що аргументовані розмови мають бути для нас шансами вчитися, розвиватися та змінюватися.

Запитайте:

Чи змінив / змінила хтось із вас свою думку, коли вислухав / вислухала інших людей?

Що нового ви дізналися?

Як змінилося ваше сприйняття суджень і аргументів?

Знову наголосіть на тому, що судження і аргументи оточують нас повсюди. Заохочуйте учнів і учениць бути уважними та слухати.

Інструменти для оцінювання

- Використовуйте формувальне оцінювання для того, щоб зрозуміти, чи спроможні учні й учениці писати тези, ідентифікувати судження, аргументувати власну думку.
- Спостерігайте за тим, які теми цікаві учнівству. Можливо, якісь із них вони зможуть пізніше розвинути в повноцінні есе. Можна записувати на окремому ватмані теми, які обговорюють учні й учениці.

Рефлексія і нотатки для вчительства

(питання для роздумів)

- Як ці модулі допоможуть моїм учням і ученицям у майбутньому?
- Як ці вправи пов'язано з вимогами програми для мого класу й державного стандарту?
- Як ця методика допоможе моїм учням і ученицям розвинути критичне мислення, ставлення до важливих суспільних питань та подальшу громадянську позицію?